

Wojciech J. Cynarski, Jan Słopecki

Teoria nihonden kobudō według F. Tanaki

Idō - Ruch dla Kultury : rocznik naukowy : [filozofia, nauka, tradycje wschodu, kultura, zdrowie, edukacja] 6, 349-351

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Teoria nihonden kobudō według F. Tanaki / Theory of nihonden kobudō by F. Tanaka

Fumon Tanaka, *Sztuki walki samurajów. Teoria i praktyka*, Diamond Books, Bydgoszcz 2005, ss. 232.

Ukazała się nakładem bydgoskiego wyspecjalizowanego wydawnictwa książka będąca polską wersją językową wydanej dwa lata wcześniej pracy *Samurai Fighting Arts: The Spirit and the Practice* (Kodansha International Ltd. 2003). Tłumaczenia dokonał Witold Nowakowski, tłumacz i jednocześnie *kendōka*. Uwzględnienie znaków diakrytycznych określających długie samogłoski umożliwia jednoznaczne odczytanie japońskich słów, oczywiście na miarę możliwości, jakie wynikają ze specyfiki tego języka [por.: Cynarski 2000 a; Cynarski, Litwiniuk 2002–2003].

Książka kierowana jest do zachodniego czytelnika zainteresowanego tradycyjnymi sztukami walki i w szczególności obszarem zwanym 'bugei jūhappan' – osiemnastu sztukami walki uprawianymi przez samurajów. Mało znane jest na zachodzie *kobudō* klasycznych szkół i nauczanie użycia krótszego z pary mieczy samurajskich, obydwu mieczy jednocześnie lub innych jeszcze elementów militarnej kultury *bushi* [Cynarski 2004 a]. Napisana jest w sposób komunikatywny – prostym językiem, wzbogacona licznymi fotografiami i rycinami. Jako taka pełni zwłaszcza funkcję popularyzacyjną.

Fumon Tanaka (ur. 1943) uprawia sztuki walki od 13 roku życia. Obecnie jest *sōke* (liderem, głównym mistrzem) dziesięciu tradycyjnych szkół, posiadaczem wysokich stopni w *kobudō* (8 dan, *hanshi*), *jūjutsu* (7 dan) i technikach miecza (7 dan, *kyōshi* w *battōjutsu* i *iaijutsu*). Współpracował z Ministerstwem Szkolnictwa i Agencją do Spraw Kulturalnych Japonii. Był dyrektorem Dai Nihon Butokukai. Jest autorem dwóch ważnych książek poświęconych tradycji japońskiej szermierki [Tanaka 1995; 2000]. Obecnie pełni funkcje prezesa Nihonkoden Fūshimusōkai i stałego doradcy Zen Nihon Budō Sōgōrenmei. Prowadzi liczne wykłady i seminaria szkoleniowe w Europie.

Zasadnicza treść pracy dzieli się na sześć rozdziałów: I – *Kobudō i miecz japoński*; II – *Tradycje samurajów*; III – *Walka dwoma mieczami*; IV – *Techniki szkoły Honmon Enshin*; V – *Zastosowanie kenjutsu*; VI – *Techniki mutō-dori*. Całość rozpoczyna *Wstęp*, w którym autor wprowadza w historyczną perspektywę samurajskich sztuk walki [Tanaka 2005, s. 11–14].

Historyczne analizy kontynuowane są w rozdziale *Dzieje kobudō*, w którym autor książki zdaje się utożsamiać japońskie *kobudō*¹ z szermierką i wywodzić je z opisanych na kartach *Kojiki* (*Księga dawnych wydarzeń*, 712) i *Nihonshoki* (*Kroniki japońskie*, 720) praform sztuki miecza. Historia miesza się tutaj z legendami i mitologią religii *shintō*. Cenna jest prezentacja średniowiecznych rycin, wprowadzających w klimat epoki. Przedstawione są sceny walki, broń, stroje, wyobrażenia kultowe. Rozważania kończą się na epoce Edo. Okres po restauracji *Meiji* (po 1868 r.) uwzględniony jest w rozdziale *Tradycyjne i współczesne budō* (s. 22–25). Tanaka przedstawia system przekazu wiedzy: *sōke* – *shihan* – uczniowie. Odróżnia sztuki walki starych szkół od siedmiu nowoczesnych form, tzw. *gendai budō*, do których zaliczają się: *jūdō*, *kendō*, *naginata-dō*, *karatedō*, *aikidō*, *shorinji kenpō* i *jūkendō*. Jako wybitnych przedstawicieli nowoczesnego *budō* i *karatedō* w szczególności wymienia zdjęcia światowego lidera stylu *shōtōkan* – mistrza Hirokazu Kanazawa (10 dan *karatedō*, IMAF) i stylistę *shitō-ryū* – Toshihisa Sofue (jednocześnie ekspert karate i *kaiden shihan* tradycyjnej szkoły *takeda-ryū*) (s. 22). Tanaka legtyimizuje swe kompetencje publikując zdjęcia *makimono* (zwojów manuskryptów) szkół, których jest spadkobiercą (s. 25). Rozdziałik poświęcony *jūjutsu* (*Jūjutsu*, s. 26–29) zawiera jedynie zdawkową informację o tej sztuce walki ze skierowaniem zainteresowanego czytelnika do książki

¹ Nigdzie jednak nie pada nazwa *nihonden kobudō* (lub *honshu kobudō*), która odróżnia szkoły *stricte* japońskie od lepiej znanych stylów z Okinawy i wysp Riukiu [Cynarski 2000 b].

uczni Tanaki – Serge’a Mola [Mol 2003; Cynarski 2005]. Na rycinie znajdujemy wyobrażenie Takedy Butsugena, założyciela szkoły *fusen-ryū jūjutsu*² (s. 27) oraz zdjęcia, ukazujące techniki niezwykle podobne do nauczanych w *daitō-ryū* i w *takeda-ryū* (s. 26–29). Historii *kenjutsu* i japońskiemu mieczowi poświęconych zostało więcej stron i materiału zdjęciowego (s. 30–42).

Rozdział II zawiera opis samurajskiego ubioru i heraldyki oraz wyjaśnia ważne pojęcia (*seppuku*, *kaishaku*, *tameshigiri*, *suemonogiri* – s. 48–49). Interesujący jest opis *kumiuchi kenpō* – technik średniowiecznego pola walki, łączących elementy szermierki, *aikijutsu* i *jūjutsu* (s. 52–57). W kolejnych częściach czytelnik znajduje opis i ilustracje technik walki krótkim mieczem, dwoma mieczami i *iaijutsu*, w tym opisy klasycznych form technicznych (s. 58–191). Także odniesienia do sfery technik innych broni występują z perspektywy sztuki miecza (rozdział: *Zastosowanie kenjutsu*). *Nota bene* jest to rzeczywiście specyfiką szkół *honshu kobudō* (jak *kashima shintō-ryū* lub *tenshin shōden katori shintō-ryū* [por.: Otake 1977; Draeger 1997; Friday, Humitake 1997; Cynarski 2004 b]), że uczą walki mieczem przeciwko innym broniom. W pracy Tanaki znajdujemy więc włócznię *yari*, *naginatę*, długi kij *bō*, *shuriken* (bronie przeznaczone do miotania). Znajdujemy też opis czterech technik obrony gołymi rękami przed mieczem (*mutō-dori*) według szkoły *koden enshin-ryū* (s. 210–218).

Całość kończą kolejne zdjęcia, *Podziękowania*, zestawienie źródeł, *Słownik*, *Indeks* oraz informacje o autorze. Bibliografia jest dość skromna. Oprócz dzieł klasycznych (wspomniane wcześniej kroniki *Kojiki* i *Nihonshoki*), dokumentów organizacji Nihonkoden-Fūshimūōkai i prywatnych manuskryptów, Tanaka powołuje się jedynie na kilku autorów japońskich (I. Nitobe, K. Satō, K. Watatani, T. Yamada, Y. Yoshino) i prace własne.

Teoria Tanaki utożsamia *implicite* ‘nihonden kobudō’ z klasyczną szermierką Kraju Kwitnących Wiśni. Samurajską sztukę walki wywodzi z czasów mitycznych. Nie podaje natomiast dzisiejszego celu i sensu uprawiania tradycyjnych sztuk walki, kultywowania „drogi starego budō” – klasycznych szkół sztuk walki japońskiego wojownika – będącej jednocześnie drogą edukacyjną i moralną [por.: Friday, Humitake 1997; Cynarski 2004 a]. Zasadniczo wypowiedź japońskiego eksperta wynika z jego bogatego doświadczenia, praktycznej wiedzy i umiejętności. Natomiast teoria w ujęciu Tanaki sprowadza się do opisu sfer technicznych i kontekstu kulturowego oryginalnych sztuk walki sprzed restauracji *Meiji*. W większym stopniu służy popularyzacji owych sztuk walki, niż ich naukowej recepcji, klasyfikacji lub pogłębionej interpretacji.

Autorzy tego artykułu recenzyjnego polecają omawianą książkę entuzjastom japońskich sztuk walki i tradycji samurajskich z zastrzeżeniem, że czytelnik nie znajdzie tu głębszych przemyśleń lub monograficznego opisu i pełnego (systemowego, całościowego) wyjaśnienia fenomenu japońskiego *kobudō*. Estetyczne wydanie, twarda okładka i dobra jakość zdjęć powodują, że książkę dobrze się czyta lub ogląda. Zapewne może więc zainteresować dzisiejszego adepta ‘drogi wojownika’ i skłonić do praktycznych lub także poważnych, teoretycznych studiów.

BIBLIOGRAFIA

1. Cynarski W.J. (2000 a), *Słownik teorii sztuk walki część I. Pojęcia kluczowe*, „IRK”, t. I, s. 92–95.
2. Cynarski W.J. (2000 b), *Praktische Studien des Kobudo Ursprungs*, „Budo-Info. Berichte, Meinungen, Informationen”, DDBV, München, nr 1, s. 25–27.
3. Cynarski W.J. (2004 a), *Teoria i praktyka dalekowschodnich sztuk walki w perspektywie europejskiej*, Wyd. UR, Rzeszów
4. Cynarski W.J. (2004 b), *O sztuce szermierki. Uwagi o szermierce klasycznej*, „IRK-MC”, t. IV, s. 29–42.
5. Cynarski W.J. (2005), *Jūjutsu – klasyczne szkoły w Japonii*, „IRK-MC”, t. V, s. 235–237.
6. Cynarski W.J., Litwiniuk A. (2002–2003), *Słownik pojęć teorii dalekowschodnich sztuk walki – część II*, „IRK-MC”, t. III, s. 125–129.
7. Draeger D.F. (1997), *The Martial Arts and Ways of Japan (vol.1). Classical Bujutsu* (wyd. III), Weatherhill, New York – Tokyo.
8. Friday K.F., Humitake S. (1997), *Legacies of the Sword: The Kashima-Shinryu and Samurai Martial Culture*, University of Hawaii Press, Honolulu.
9. Mol S. (2003), *Japońskie sztuki walki. Przewodnik po koryu jūjutsu*, Diamond Books, Bydgoszcz.

² Szkoła ta zaistniała przed ponad stu laty pokonaniem w roku 1900 szkoły *jūdō Kōdōkan* [Shortt, Hashimoto 1979].

10. Otake R. (1977), *The Deity and the Sword. Katori Shintō Ryū* (vol. 1), Minato Research & Publishing Company, Tōkyō.
11. Shortt J.G., Hashimoto K. (1979), *Beginning Jiu-Jitsu Ryoi-Shinto Style*, P.H. Crompton Ltd., London.
12. Tanaka F. (1995), *Koryū-kenjutsu*, Airyūdo, Tokio.
13. Tanaka F. (2000), *Koryū-kenjutsu-gairon*, Airyūdo, Tokio.
14. Tanaka F. (2005), *Sztuki walki samurajów. Teoria i praktyka*, Diamond Books, Bydgoszcz.

The autor presents a review of Fumon Tanaka's book *Samurai Fighting Arts: The Spirit and the Practice*. It discusses Japanese martial arts and Samurai traditions rather for the sake of popularization them among the representatives of western societies then of presenting them within a systematic framework.